

УДК 635.933

Код UPOV: CHRYS_COR

Методика

проведення експертизи сортів хризантеми увінчаної (*Chrysanthemum coronarium* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів та гібридів виду *Chrysanthemum coronarium* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 20 г.

2.3 Насіння має бути здорове на вигляд, не уражене хворобами, не пошкоджене шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до звершення циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,45 м.

3.5. **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків

залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 100 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 100 рослин або частин 100 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 100 рослин допускаються три нетипових.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту,

використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування сортів рекомендовано наступні ознаки:

- Рослина: за висотою (ознака 1);
- Стебло: опушення (ознака 6);
- Листок: цупкість (ознака 11);
- Кошик: за типом (ознака 15);
- Квітка язичкова: забарвлення (ознака 19).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів хризантеми увінчаної

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 2	низька	3	Нікітська Ювілейна
		середня	5	Колдунья
		висока	7	Пастель
2. PQ	Рослина: габітус VG 2	прямий	1	
		напівпрямий	2	
		розлогий	3	
3. (+) QN	Стебло: міжвузля за довжиною MS, 2	короткі	3	Ветреница
		середні	5	Колдунья
		довгі	7	
4. QN	Стебло: інтенсивність зеленого забарвлення VS, 2	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
5. QL	Стебло: антоціанове забарвлення VS, 2	відсутнє	1	Ноктюрн
		наявне	9	Кокетка
6. (*) QL	Стебло: опушення VS 2	відсутнє	1	
		наявне	9	
7. QL	Стебло: ламкість (крихкість) VG, 2	відсутня	1	Кокетка
		наявна	9	
8. QL	Пагін першого порядку: опушення VS, 2	відсутнє	1	
		наявне	9	
9. (+) QN	Листок: за довжиною MS 2	короткий	3	Жадана
		середній	5	Кокетка
		довгий	7	Пастель
10. (+) QN	Листок: за шириною MS 2	вузький	3	Пастель
		середній	5	Сухоцвітик
		широкий	7	Кіра
11. (*) QL	Листок: цупкість MS 2	не цупкий	1	
		цупкий	2	Нікітська Ювілейна
12. PQ	Листок: забарвлення верхнього боку VS, 2	сизе	1	
		зелене	2	
		темно-зелене	3	
13. (*) (+) QN	Суцвіття (кошики): кількість на пагоні MS 2	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	

1	2	3	4	5
14. (+) QN	Кошик: діаметр MS 2	малий середній великий	3 5 7	Каріатида Дончанка
15. (*) PQ	Кошик: за типом VS 2	простий напівповний повний	3 5 7	Сухоцвітик Дончанка
16. (+) QN	<u>Лише для напівповних сортів.</u> Кошик: кількість рядків язичкових квіток (пелюсток) VS, 2	мала середня велика	3 5 7	
17. (+) PQ	Квітколоже: діаметр VS 2	малий середній великий	3 5 7	
18. (*) QL	Квітка язичкова: за характером поверхні VS, 2	гладенька текстурована	1 2	
19. (*) PQ	Квітка язичкова: забарвлення VS, 2	біло-жовте лимонно-жовте жовте	1 2 3	
20. QN	Квітка трубчаста: інтенсивність жовтого забарвлення VS, 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
21. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS, 3	мала середня велика	3 5 7	
22. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MG 1	ранній середній пізній	3 5 7	Меотіда Сухоцвітик

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів хризантеми увінчаної

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які виконують обстеження

Коди	Назви фаз розвитку рослин
1	Початок цвітіння
2	Повне цвітіння
3	Стигле насіння

До 1. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 45, середня – 45–80, висока – понад 80.

До 3. Стебло: міжвузля за довжиною, см.

Короткі – до 4, середні – 4–7, довгі – понад 7.

До 9. Листок: за довжиною, см.

Короткий – до 6, середній – 6–8, довгий – понад 8.

До 10. Листок: за шириною, см.

Вузкий – до 4, середній – 4–6; широкий – понад 6.

До 13. Суцвіття (кошки): кількість на пагоні, шт.

Мала – до 4; середня – 4–7, велика – понад 7.

До 14. Кошик: діаметр, см.

Малий – до 3,5; середній – 3,5–5,0; великий – понад 5,0.

До 16. Лише для напівповних сортів. Кошик: кількість рядків язичкових квіток (пелюсток), шт.

Мала – до 3, середня – 3–5, велика – понад 5.

До 17. Квітколоже: діаметр, см.

Малий – до 3, середній – 3–4, великий – понад 4.

До 21. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 1, середня – 1–2, велика – понад 2.

До 22. Рослина: час початку цвітіння, місяць.

Ранній – травень;

середній – червень;

пізній – липень.

9. Література

1. Дворянинова К. Ф. Хризантемы. Интродукция, биология и агротехника / К. Ф. Дворянинова. – Кишинев: «Штиинца», 1982. – 216 с.
2. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр. 1999. – С. 336.
3. Українська сільськогосподарська енциклопедія. – К., 1972. – Т. 3. – С. 440.
4. Декоративные растения открытого и закрытого грунта – К.: Наукова думка, 1985. – С. 450.